

COMPAS voert internationale dialoog over spirituele landbouw

Economie krijgt in Nederland een te groot stempel

Purushotama Rao en zijn medewerkers tijdens de Agnihotra, een offer bij zonsopkomst. (Foto Joke de Jong)

Veel traditionele culturen hebben een duurzame landbouw weten te bewaren. Bepalend voor hun handwijze is hun 'cosmovisie'. Die omvat de relatie tussen mens en natuur, tussen mens en spirituele wereld en tussen mensen onderling. In de tweede internationale COMPAS Workshop hebben vertegenwoordigers van deze culturen elkaar geïnspireerd voor verdere samenwerking en versterking van de eigen culturele identiteit.

Het is 08.24 precies. Het schemert en de deelnemers aan de workshop staan buiten te kleumen in de voor hen ongekende kou. De man uit Ghana kiest wijselijk een positie achter het raam. Drie mannen uit India voeren een ritueel uit, dat zij thuis elke dag bij zonsopkomst en zonsondergang doen. Voor hen staat een bakje in de vorm van een omgekeerde piramide zonder top. Daarin zit gedroogde koeiemest die is aangestoken. Daarover heen wordt ongebroken rijst gestrooid, wat bladeren van verschillende Ficussoorten en gesmolten boter. Het horloge registreert het absolute moment van zonsopkomst en regisseert het begin van het zingen van de mantra die bij dit rookoffer hoort. Dat duurt maar enkele

minuten. (De mantratekst betekent ongeveer: God, dit is niet van mij, maar van U; Natuur, dit is niet van mij maar van u; neem dit, het is voor U.) Daarna houden de drie hun handen in de rook en brengen er wat van naar hun gezicht.

Ecosysteem geharmoniseerd

Purushotama Rao is een boer van vijftien-zestig. Ook met zijn geleende Hollandse muts en winterjas over zijn smetteloze witte Indiase dunne kleding is hij waardig en overtuigend. Hij vertelt dat op het moment van zonsopkomst en zonsondergang het hele kosmisch-energetische patroon een grote verandering ondergaat, die het meeste kracht kan meegeven aan offers zoals deze: de Agnihotra. Stralend vertelt

hij, dat hij nu acht jaar ecologisch boert en sinds zes jaar trouw de Agnihotra uitvoert, die goed is voor '10 acres of land'. Het zuivert de omgeving van vervuulende invloeden en harmoniseert het hele ecosysteem. Rao heeft gewassen zoals koffie, vanille en peper en elke maand een oogst. Al zes jaar lang heeft hij fantastische opbrengsten en geen enkele ziekte in zijn gewassen. Hij heeft al die jaren geen pesticiden meer gebruikt. Een videofilm over zijn bedrijf, gemaakt door de Indiase televisie, laat zien hoe Rao dagelijks na het offer een rij kiest van een van zijn gewassen en daar om de paar stappen en blad van een struik of een boom aanraakt, om de energie van het offer door te geven aan zijn planten. Zijn bedrijf is een instituut, dat een voorbeeldfunctie heeft en geheel betaald wordt door boeren. Maandelijks komen er duizend bezoekers. Het heeft een netwerk van vijfduizend boeren. Rao geeft les en bespreekt met groepen boeren hun problemen. Daarnaast is er een wetenschappelijk team bezig met het documenteren en vertalen van oude teksten om de oude landbouwkennis weer actueel te maken. Er worden experimenten gedaan en er wordt nagedacht over hoe je immateriële werkingen moet begrijpen. Fabels moeten onmaskerd worden en recepten niet klakkeloos toegepast.

Holistisch denken

Rao is een van de tweeëntwintig deelnemers aan de workshop van zeventien organisaties. Uit alle presentaties van de deelnemers sprak een grote vertrouwdsheid met spiritualiteit en een grote zekerheid in holistisch denken, of dat nu verbaal was of op posters. Ook in de gezamenlijke 'welcoming the day'-ceremonie werd in alle gevallen een persoonlijke verbinding gelegd met de natuur en met een geestelijke werkelijkheid, die indrukwekkend was door de totale afwezigheid van gêne. Door Rao met zijn Agnihotra, door Jaime (Bolivia) met zijn offer en gebed aan Pacha Mama (Moeder Aarde) en Mary (Tanzania) die tot haar voorouders sprak. Het is duidelijk dat die overtuigingskracht gedragen wordt door eeuwenoude tradities. Maar er is onmiskenbaar ook een nieuwe gedrevenheid bespeurbaar, doordat men zich in veel traditionele culturen recent bewust geworden is van de grote waarde van hun cosmovisie voor het behoud van de biodiversiteit en een duurzame bodemvruchtbaarheid.

BD-boeren bezocht

Negen Nederlandse bd-boeren en hun partners waren bereid om twee buitenlandse deelnemers uit te nodigen op hun bedrijf en

COMPAS-deelnemers uit Zimbabwe en Kenia in gesprek met bd-ers Lamkje Brandsma uit Bolsward. (Foto Joke de Jong)

een weekend lang met hen van gedachten te wisselen over de dynamische aspecten van hun bedrijf en bedrijfsvoering. Het was voor beide partijen vooraf een avontuur met veel vraagtekens. Maar dankzij de grote openheid en bereidheid van elkaar te leren, is de uitwisseling door iedereen zeer gewaardeerd. De buitenlanders hebben meer inzicht gekregen in de praktijk en de zorgen van de Nederlandse bd-ers, die vooral gingen over economische druk en de moeite die het kost tijd te maken voor contemplatie, intuïtie en creativiteit. Elke boer moet hier zijn eigen weg in zoeken. De buitenlanders hebben zich ook bezorgd getoond over aspecten, die ze niet konden rijmen met hun eigen percepties van eco-

logie en holisme. Zo vonden ze dat de economie hier een te groot stempel drukt op te nemen beslissingen, waarbij ze ervoeren, dat het sociale element, de natuur en de spirituele wereld niet evenwichtig met elkaar vervlochten waren. Ook hun streven naar een grote biodiversiteit gaat veel verder dan wat ze hier aantreffen. Er is veel aangedragen dat verder uitgewerkt kan worden voor de Nederlandse biologische en biologisch-dynamische landbouw.

*Inlichtingen: telefoon 0343
517814/0527291477*

INTERNATIUNAAL PLATFORM

COMPAS is een internationaal platform voor organisaties die biologische landbouw nastreven en daarbij de traditionele of inheemse kennis van boeren serieus nemen. De BD-Vereniging is partner in het project in samenwerking met het Louis Bolk Instituut als vertegenwoordiger van een Europese vorm van landbouw met een 'cosmovisie'. Initiatiefnemer is ETC, een ontwikkelingsorganisatie in Leusden. COMPAS wordt gefinancierd door Novib, het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking en een Zwitserse hulporganisatie. Een eerste verkennende fase, waaraan acht landen van vier continenten deelnamen, is in 1996 in Bolivia afgesloten met een internationale workshop. Centraal stond de vraag of spiritualiteit (nog steeds) een rol speelt in landbouwkennissystemen. Omdat deze vraag positief werd beantwoord, leek een vervolg zinvol. Voor de tweede fase is een periode van vijf jaar uitgetrokken. Van 25 januari tot 7 februari jongstleden vond (in Soesterberg) een tweede internationale workshop plaats. Het doel hiervan was, dat de verschillende partners elkaar beter leerden kennen voor de komende jaren van samenwerking. Het accent zal komen te liggen op bescherming en documentatie van inheemse kennis, op het steunen van lokale bevolkingsgroepen bij het handhaven van hun landbouwmethoden en het stimuleren van inter- en intraculturele uitwisseling. In een halfjaarlijkse Newsletter wordt, middels bijdragen van alle partners, de 'biocultural diversity' gepresenteerd. Deelnemende landen zijn thans: Bolivia, Peru, Kenya, Zimbabwe, Ghana, Tanzania, Nederland, India (diverse organisaties), Sri Lanka, Indonesië en Nepal. Het Engelstalige rapport met studies van de deelnemende landen, het verslag van de Workshop in Bolivia en COMPAS Newsletters zijn verkrijgbaar bij ETC: telefoon 033 4943086.